Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027-2030 (VNS 3/2026 vp)

Valtiovarainvaliokunta13.5.2026

Arja Pesonen, ekonomisti

Hyvinvointialuetalous osana julkisen talouden suunnitelmaa

- Hyvinvointialueiden talouden voimakkaasti eriytynyt kehitys on tunnistettu vaikka valtion näkökulmasta asiaa tarkastellaankin kokonaisuutena. Eriytymiskehitystä on vaikeaa kääntää.
- Keskeiset haasteet kehyskaudella
  - Kattamatonta alijäämää 1,9 mrd euroa tilinpäätöksissä 2025, joiden kattamiseksi valmisteilla lisäajan hakemismahdollisuus vuoteen 2029 saakka. Koko maan tasolla alijäämiä 1,7 mrd. euroa. Alijäämät eivät tule kehyskaudella kaikilla katetuiksi.
  - Kehyskaudella valtionrahoitusta tiukennetaan entisestään ja siihen kohdennetaan säästötoimia ilman tehtävämuutoksia. Toteutustavat kumuloivat ajassa palvelutarpeen kasvusta johtuvaa rahoitusvajetta.
  - Koko maan tasolla hyvinvointialueiden rahoituksen arvioidaan kasvavan vuosittain keskimäärin n. 2,4 % vuosina 2026-2030. Vuosittainen hintatason muutos samaan aikaan noin 3 %.
  - **Aluekohtaisesti hyvin erilaiset rahoitusnäkymät.** Rahoituksen kehitysarviot vuodesta 2026 vuoteen 2030 vaihtelevat merkittävästi alueittain ja ovat välillä +0,9 % - 18,5 % (koko maa +9,7 %). Tällä on vaikutuksensa eri alueiden palvelujen järjestämisen edellytyksiin.

HYVIL

Keskeiset huomiot ja johtopäätökset (1/2)

- Rahoituksen aluekohtaisessa kohdentamisessa viiveellä toteutettava jälkikäteistarkistus vahvistaa eriytymiskehitystä ja rahoituksen kehitysnäkymät vaihtelevat suuresti.
- Puhtaiden lisäsäästötoimien kohdentaminen hyvinvointialueiden rahoitukseen ajallisesti yhtä aikaa alijäämien kattamisen kanssa on erittäin vaikea toteuttaa. Vaikeutta kasvattaa alueellisesti jo valmiiksi eriytynyt rahoituksen ja talouden kehitys.
- Tehtävä- ja asiakasmuutoksissa merkittävä paino asiakasmaksujen korotuksissa. Jatkovalmistelussa tarvitaan asiakasmaksumuutosten yhteisvaikutusten läpinäkyvää arviointia ja aiempien muutosten vaikutusten seurantaa. Merkittävä riski on, etteivät alueet pysty kerryttämään asiakasmaksutuloja samassa määrin kuin valtionrahoitusta leikataan.
- Suoria STM järjestöavustuksia leikataan lisää 50 milj. euroa ja samalla kanavoidaan 25 milj. euroa hyvinvointialueiden kautta valtionavustushankkeisiin. Järjestöleikkaukset ajoittuvat samaan aikaan hyvinvointialueiden mittavien sopeuttamistarpeiden kanssa, mikä aiheuttaa selkeän riskin erityisesti ehkäiseviin ja varhaisen tuen palveluihin. Hyvinvointialueiden valtionavustushankkeiden tarkemmassa jatkovalmistelussa tulee huomioida mahdollisimman kevyt ja vaikuttava hallinnointitapa, jotta riskiä voidaan pienentää avustusten kohdentuessa mahdollisimman vaikuttavasti.

HYVIL

Keskeiset huomiot ja johtopäätökset (2/2)

- Vuodelle 2027 määräaikainen valtionavustushanke (40 milj. €) sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämiseen. Jatkovalmistelu tulee toteuttaa siten, että hankkeet tukevat palvelujärjestelmän kehittämistä kokonaisuutena ja mahdollistavat parhaiden käytäntöjen leviämisen kaikille hyvinvointialueille.
- 65 vuotta täyttäneiden valinnanvapauskokeilua laajennetaan ja jatketaan vuodella. Pidämme hyvänä, että hoidon jatkuvuutta pyritään parantamaan. Lisäksi toteamme, ettei kokeilu tässä vaiheessa ole vähentänyt julkiseen terveydenhuoltoon kohdistuvaa kuormitusta, mikä oli yksi keskeinen kokeilun tavoite.
- Kaikkien suunniteltujen muutosten osalta, kuten hankintalain ja hankintatietovarannon muutokset, ei ole varauduttu niistä hyvinvointialueille aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.
- Kehyskaudella jatkuu hyvinvointialueiden lisärahoitusten hakemukset, lainanottovaltuuksien muutokset, alijäämien kattamisen lisäaikaa koskevat hakemukset, arviointimenettelyt ja ennakollisen talouden ohjauksen menettelyt.
- Merkittävä riski julkisen talouden suunnitelmaa korkeammalle hyvinvointialueiden rahoitustarpeelle.

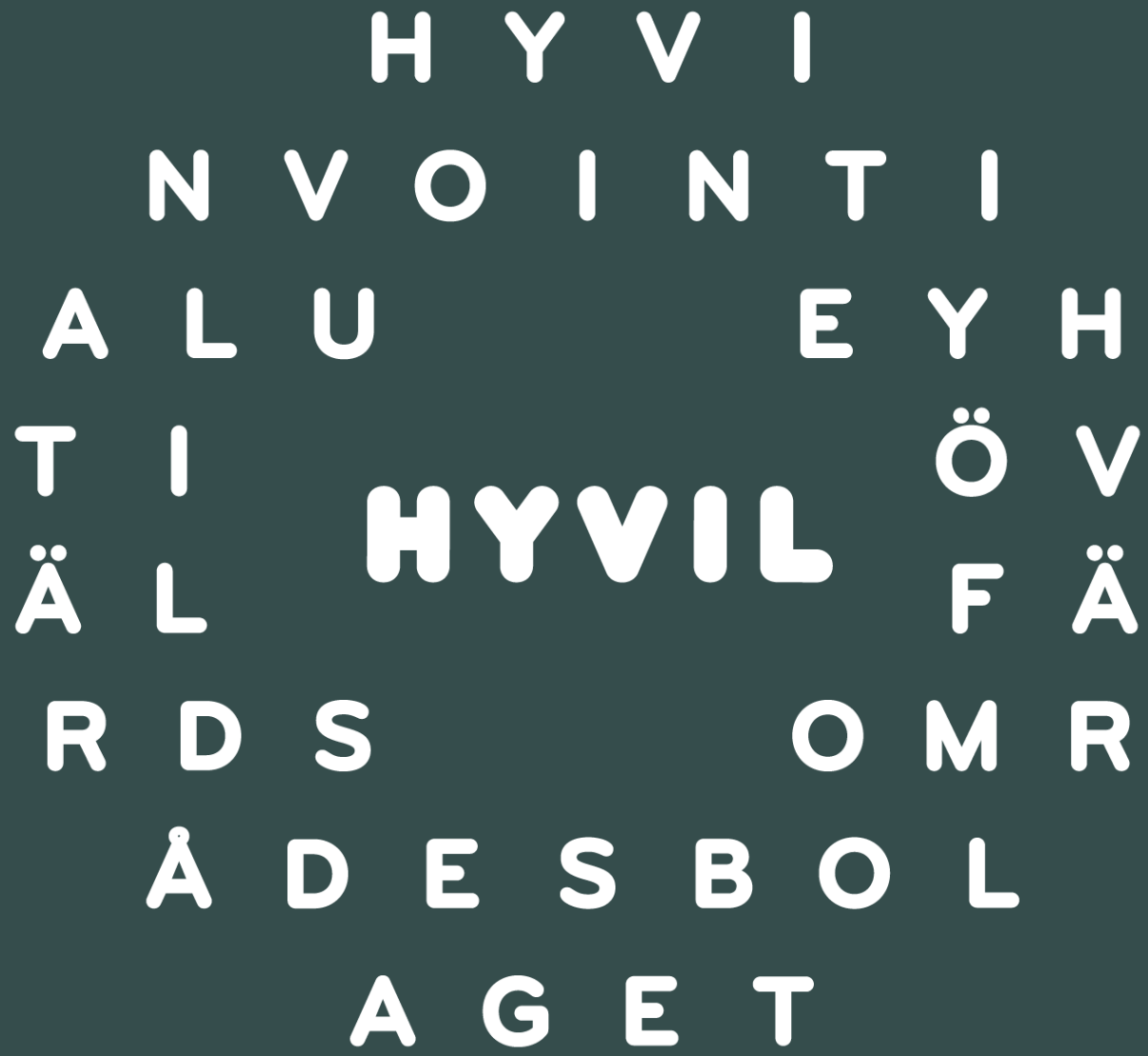
HYVI
NVOINTI
ALU
EYH
TI
ÖV
HYVIL
ÄL
FÄ
RDS
OMR
ÅDESBOL
AGET